

Memoires

2004

**Willem
Oltmans**

PAPIEREN TIJGER

Eerder verschenen bij Uitgeverij In den Toren, Baarn:

1	Memoires 1925 - 1953	4	Memoires 1959 - 1961
2	Memoires 1953 - 1957	5	Memoires 1961
3	Memoires 1957 - 1959		

Verschenen bij Uitgeverij Papieren Tijger, Breda:

6	Memoires 1961 - 1963	42	Memoires 1986-B
7	Memoires 1963 - 1964	43	Memoires 1987-A
8	Memoires 1964 - 1966	44	Memoires 1987-B
9	Memoires 1966 - 1967	45	Memoires 1988-A
10	Memoires 1967 - 1968	46	Memoires 1988-B
11	Memoires 1968 - 1970	47	Memoires 1989-A
12	Memoires 1970 - 1971	48	Memoires 1989-B
13	Memoires 1971 - 1972	49	Memoires 1989-C
14	Memoires 1972 - 1973	50	Memoires 1990-A
15	Memoires 1973	51	Memoires 1990-B
16	Memoires 1973 - 1974	52	Memoires 1990-C
17	Memoires 1974	53	Memoires 1991-A
18	Memoires 1974 - 1975	54	Memoires 1991-B
19	Memoires 1975	55	Memoires 1992-A
20	Memoires 1975 - 1976	56	Memoires 1992-B
21	Memoires 1976	57	Memoires 1993-A
22	Memoires 1976 - 1977	58	Memoires 1993-B
23	Memoires 1977 - 1978	59	Memoires 1994-A
24	Memoires 1978	60	Memoires 1994-B
25	Memoires 1978 - 1979	61	Memoires 1995-A
26	Memoires 1979-A	62	Memoires 1995-B
27	Memoires 1979-B	63	Memoires 1996-A
28	Memoires 1979-1980	64	Memoires 1996-B
29	Memoires 1980	65	Memoires 1997-A
30	Memoires 1980-1981	66	Memoires 1997-B
31	Memoires 1981	67	Memoires 1998-A
32	Memoires 1981-1982	68	Memoires 1998-B
33	Memoires 1982	69	Memoires 1999-A
34	Memoires 1982-1983	70	Memoires 1999-B
35	Memoires 1983-A	71	Memoires 2000-A
36	Memoires 1983-B	72	Memoires 2000-B
37	Memoires 1984-A	73	Memoires 2001
38	Memoires 1984-B	74	Memoires 2002
39	Memoires 1985-A	75	Memoires 2003
40	Memoires 1985-B	76	Memoires 2004
41	Memoires 1986-A		

Aanvullende gegevens over de jaren 1925 tot en met 1948 en over de voorouders van Willem Oltmans zijn te vinden in het fotoboek *Familie Album*, ISBN 90 6728 174 3.

INHOUD

Inleiding	7
Amsterdam	11
Kaapstad	22
Amsterdam	32
Kaapstad	50
Amsterdam	65
Lissabon	88
Amsterdam	95
Uit de laatste documenten	138
Laatste dagen – <i>Sjors Hoevenaars</i>	150
Verantwoording	158
Bijlagen	163
Register	307

Veertig jaar na publicatie van het eerste deel van de *Memoires* van Willem Oltmans verschijnt deze uitgave als het zesenzeventigste en laatste deel. Daarmee komt een succesvol einde aan een megalomaan project, dat als doel had om alle dagboeken van Oltmans te publiceren. Dagboeken inderdaad, want hoewel ze *Memoires* heten, gaat het om de publicatie van voornamelijk Oltmans' dagboek aantekeningen.

Door de omvang van het dagboek van Oltmans – zesenzeventig delen immers – kan Nederland zich niet alleen beroemen op het meest gelezen en verkochte dagboek ter wereld, dat van Anne Frank, maar ook op het meest omvangrijke. Los van de vele bijlagen en registers gaat het om meer dan twintigduizend gedrukte pagina's. Het originele dagboek, dat veilig opgeborgen ligt in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, telt 1.413 door Oltmans volgeschreven klappers. Die ook nog eens talloze brieven, memoranda, foto's, knipsels, menukaarten en persberichten bevatten.

Onder leiding van Jeroen Vandommele, die Kees Thomassen en Ad Leerintveld is opgevolgd als conservator van het dagboek, is de Koninklijke Bibliotheek druk doende die 1.413 klappers te inventariseren en te indexeren, opdat ze voor onderzoekers makkelijker te raadplegen zijn. Tevens heeft de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren, een onderdeel van de Koninklijke Bibliotheek, alle uitgegeven dagboeken gedigitaliseerd zodat die wereldwijd gratis te doorzoeken en te lezen zijn. Ook al het andere werk van Oltmans, inclusief de vertalingen van zijn boeken, zijn opgenomen in deze digitale schatkamer.

En dat is een zegen, niet alleen voor auteurs die Oltmans tot studieproject hebben gekozen, zoals bijvoorbeeld Wouter Meijer, Edwin Oden en Michael Rinella, maar ook voor biografen van personen die Oltmans heeft gekend, zoals het mondiale multitalent Jef Last (1898-1972), over wie Rudi Wester in 2021 haar biografie publiceerde.

De digitale versie en de index op het originele dagboek maken het niet alleen mogelijk Oltmans zelf nader te bestuderen, maar ook de kwesties waarmee hij zich bemoeide (de Club van Rome, de onafhankelijkheid van Nieuw-Guinea, de moord op president John F. Kennedy) en de mensen met wie hij bevriend was (de pa-

2004 ■ ragnost Gerard Croiset, filmmaker Oliver Stone, de schrijver Jan Cremer).

Oltmans was niet alleen dagboekancier, maar ook journalist. Wat dat laatste betreft zou je je kunnen afvragen wat jonge journalisten van Oltmans kunnen leren. De ruimte ontbreekt om daar hier uitvoerig op in te gaan, maar wat mij altijd heeft gefraspeerd aan Oltmans, is dat hij de moed had om alleen te staan. Hij trok zich weinig aan van het nationale narratief, de idées reçues, en de communis opinio („Soekarno is een landverrader met wie je niet spreekt” en „Nieuw-Guinea hoort bij Nederland”). Noch luisterde hij slaafs naar verklaringen van de autoriteiten („Excellentie, had u een goede reis?”).

Een tweede les zou kunnen zijn dat Oltmans het in de journalistiek gebruikelijke „hoor en wederhoor” niet alleen toepaste voor verhalen die in Nederland speelden. Oltmans beschouwde de wereld als zijn werkterrein en vond het dus logisch om aan de Indonesische president Soekarno te vragen wat diens opvattingen zijn over het beleid van de Nederlandse regering. Hetzelfde deed hij met de Zuid-Afrikaanse president F.W. de Klerk en legerleider Desi Bouterse in Suriname. Voor wederhoor ging hij ook naar Cuba en de toenmalige Sovjet-Unie.

Je moet wel uitkijken dat dit geen trucje wordt, dat wederhoor vragen een vorm van provocatie wordt of dat je wordt gebruikt als „nuttige idioot” voor propagandadoeleinden. Die indruk kreeg je toen Oltmans naar Irak reisde om minister van Buitenlandse Zaken Tariq Aziz te interviewen. Tegelijk kun je vaststellen dat juist een freelancer als Oltmans makkelijker kon ontsnappen aan de koekoek eenzang en consensus die een nationale pers vaak gevangen houdt.

Tot slot. Dat dit project tot een goed einde is gebracht, is bovenal te danken aan de vasthoudendheid en vakbekwaamheid van Paul de Ridder en de andere medewerkers van uitgeverij Papieren Tijger in Breda. Namens het bestuur van de Willem Oltmans Stichting wil ik ze graag alle lof toezwaaien voor het monnikenwerk dat ze de afgelopen decennia hebben verricht. Oltmans was bij zijn overlijden nog lang niet gereed met het persklaar maken van de manuscripten, dat hij bovendien op zijn geheel eigen wijze deed, dat wil zeggen dat de manuscripten juist verre van persklaar waren.

Toen hij in de zomer van 2004 ziek werd en wist dat hij niet lang meer te leven had, heeft hij nog wel de inleiding van deel zestien (over de jaren 1973 en 1974) geschreven, maar de resterende zes-

tig delen zijn geheel onder auspiciën van de uitgever gepubliceerd en heeft Oltmans dus niet meer mogen zien.

Dat alle dagboeken uitgegeven konden worden, is natuurlijk ook te danken aan Oltmans zelf, die bij testament had bepaald dat zijn financiële erfenis uitsluitend en alleen ten goede mocht komen aan de publicatie van zijn memoires. Dat bedrag bleek net toereikend om de eindstreep te halen, met dank aan expertise van vader en zoon Cees Majoor, de boekhouders van de stichting. Oltmans kan tevreden zijn.

Amsterdam, maart 2025

Arendo Joustra,

secretaris van de Willem Oltmans Stichting.

1 januari 2004

Ik heb vanochtend het voorwoord geschreven voor *Memoires 1972-1973*, deel veertien van de reeks.

Ik vond een brief van Peter en een potje met twee avocado's. Peter weet dat ik daar zo van houd. Ik kreeg tranen in mijn ogen.

Ik heb het zilveren anker van Ann, dat via mam bij mij terechtgekomen was, ingepakt en als cadeau aan Peter gegeven. Ik had er een briefje bij gedaan: *Always keep it*. Opnieuw raakte ik geëmotioneerd.

Het is 21:00 uur. Het is genoeg geweest voor vandaag. Peter was nog even hier toen Sjan Poslavsky belde dat ik op tv was. Na haar telefoontje probeerde ik het programma te zoeken, maar ik was al te laat.

2 januari 2004

Ik ga flink door met mijn *Memoires*. Vandaag weer vijftien dagen uit 1996 verwerkt. Vanmorgen wel eerst een column geschreven. Op Oudejaarsavond vertelde prins Bernhard tegen Rik Felderhof dat hij van een Indonesische generaal eens een klein olifantje als *djimat*, een Indonesische talisman, had gekregen, maar daarvoor nog geen bestemming had wanneer hij dood zou zijn. Het deed me denken aan de kleine kris die mijn vader ooit als *djimat* kreeg en die hij altijd op zijn bureau had staan en meenam naar examens. Nadat mijn vader was overleden heb ik het ding gezocht, maar kon het nergens vinden. Ik kwam tot de conclusie dat moeder het met vader begraven moest hebben. Dat is eigenlijk ook hoe het hoort met een *djimat*, want die is strikt persoonlijk. Prins Bernhard zou de opdracht moeten geven het olifantje met hem in het graf te laten gaan.¹

Ik heb voor Peter een brief geschreven aan de gemeente Tilburg met het verzoek zijn geboorteakte op te sturen, die we nodig hebben om ons geregistreerd partnerschap aan te kunnen gaan.

Vanavond at ik met Peter en Edwin in Sing Singel.

1 De column *Djimat* advies aan Bernhard.

4 januari 2004

Ik heb weer als een blok geslapen, tot tien voor tien vanmorgen. Ongelofelijk.

Voor de middag heb ik alweer twee pagina's gedaan. Nu stop ik even om *Buitenhof* te kijken.² Als ik daar de twee oud-ministers van Binnenlandse Zaken Klaas de Vries en Hans Dijkstal zie zitten, komen onmiddellijk mijn eigen ervaringen met deze heren naar boven. Maar los hiervan dringt de vraag zich op hoe wij als land selecteren wie we de hoogste bestuursfuncties laten uitvoeren. *Onkunde regeert* was mijn conclusie en dit werd een column.

Ik hoor Maria Callas zingen en de tranen lopen me over de wangen. Ook omdat ik nog steeds niet weet wat ik mankeer. Nettie von Baumhauer belde vanmiddag, maar ik zie haar liever niet.³ Toen ik op de Westerkade woonde heeft ze zich ook niet laten zien, waarom nu wel? De band is allang voorbij, net als met Loet Kilian.

Ik ben vandaag tot 15 maart gekomen. Ongelofelijk, bijna drie maanden verwerkt in vijf dagen.

5 januari 2004

Peter had met Kerst een stuk van zijn tand afgebroken. Ik heb verschillende tandartsen gebeld, maar hij kon nergens terecht. Vanmorgen bedacht ik me ineens aan Jantje, de kruidenier, te vragen of hij een tandarts wist. Hij gaf me de gegevens van zijn tandarts die ik meteen belde. Bij zijn assistent kreeg ik een afspraak geregeld voor aankomende woensdag en ik heb de tandarts zelf een brief erachteraan gefaxt hoe hij de betaling wil hebben.

Ik heb Henk Krol nog een keer gemaild dat ik begrijp dat hij het druk heeft, maar dat ik mijn biografie op de website toch wat uitgebreider wil. Ik heb aangedrongen dat Paul de tekst aanlevert, zodat Henk die er alleen op hoeft te zetten.

Ik stop ermee voor vandaag. Maart 1996 is bijna gereed, een kwart jaar in één week. Ik ben benieuwd hoe lang ik dat vol kan houden.

6 januari 2004

Jeroen Pauw heeft gisteravond gehakt gemaakt van De Wijkerslooth in een gesprek over de gearresteerde Nederlandse marinier die een Irakees had doodgeschoten. De Wijkerslooth zat te stotteren en keek Pauw nauwelijks aan. Het liet duidelijk

2 *Buitenhof*, VPRO, 4 januari 2004, 12:07 uur, Nederland 3.

3 Zie *Memoires 1925-1953*.

zien wat een onbetrouwbare *son of a bitch* hij eigenlijk is.⁴ Ze zijn alleen maar bang dat de Irakezen het Nederlandse contingent zullen bestoken als Nederland niet optreedt tegen de marinier.

Het gaat goed met Jonathan. Hij schreef me een geweldige brief. En Eduardus Halim stuurde me een CD toe waarop hij composities van Enrique Granados speelt. Wat een cadeautjes zo bij elkaar!

Al de jaren dat ik op de Westerkade woonde, was ik bang dat er eens brand uit zou breken. Nu is het zo ver gekomen. Een kaars op de eerste etage veroorzaakte brand, en de mensen die op de tweede en derde woonden moesten uit het raam springen, waarbij ze gewond raakten.

7 januari 2004

Peter kwam nog even langs gisterenavond. Ik ondertekende voor akkoord op een offerte voor een kast voor hem. Hij heeft het ding nodig.

Ik schreef een kort briefje aan Buthelezi om te bedanken voor zijn brief die ik net voor het einde van het jaar ontving. Ook een briefje aan Eduardus, om hem te bedanken voor de CD die hij me stuurde en ik gisteren heel de middag heb afgespeeld.

Er kwam een aardig e-mailbericht van Gerri Eickhof (*NOS Journaal*), die zich verontschuldigde me niet meer begroet te hebben toen we elkaar zagen op Schiphol na terugkomst uit Amman. Zijn cameraman stortte ineens in voor ze bij hun bagage waren en ze moesten even ergens koffie drinken om bij te komen. Hij schreef dat hij mijn columns „met regelmatig genoeg” leest. Ik antwoordde hem dat ik hem ook nog had willen aanspreken, maar dat ik er toen ook niet meer aan dacht omdat ik me niet goed voelde en alleen aan naar huis gaan kon denken.

Peter zou vandaag naar de tandarts gaan, maar hij heeft zijn afspraak afgezegd omdat hij zich niet goed voelde. Hij heeft de afspraak naar morgen kunnen verzetten.

Ik had Peter gisterenavond de fles broncholar hoestdrank, die Eduard voor me mee had gebracht uit Parijs, meegegeven.⁵ Toen ik die vanmiddag ophaalde omdat ik zelf wat wilde nemen, schrok ik me kapot. Hoe is het godsterwereld mogelijk!

4 NOVA/Den Haag Vandaag, NOS, 5 januari 2004, 22:20 uur, Nederland 3.

5 Redactie: Broncholar is een hoestsiroop – tegenwoordig niet meer verkrijgbaar in EU-landen – met efedrine, een licht stimulerend middel, en met dextromethorphan, een stof chemisch afgeleid van de opioïden. In de VS is de stof populair geweest als partydrug. Om een hallucinogeen effect te veroorzaken moet de normale dosis vijftot twintigmaal overschreden worden.

Hij had de fles half leeg gedronken. Natuurlijk is hij daar ziek van geworden! Hoe kan hij zo onbeheerst zijn. Ondanks dat ik om drie uur vanmiddag zelf dat gif heb ingenomen, heb ik toch tot nu nog redelijk doorgewerkt.

8 januari 2004

Ik heb van tien uur gisterenavond tot een uur vannacht letterlijk krom gelegen op de grond van de pijn. Uiteindelijk ben ik totaal leeggelopen waarna mijn maag tot rust kwam en ik nog tot half negen vanochtend redelijk geslapen heb.

Vanaf negen uur vanmorgen tot nu, 21:35 uur, vrijwel *non-stop* gewerkt. Ik schreef Arendo dat ik besloten heb eerst mijn *Memoires* af te maken voor ik nog andere dingen doe. Ook de website zet ik op een laag pitje.

15:00 uur, ziekenhuis

Shit, ze hadden me om negen uur verwacht. Gelukkig kan het nog en heb ik helemaal niets gegeten, alleen Chinese thee gedronken.

De kranten interesseren me steeds minder. Allemaal *shit*. Gisteren zijn er nog 35 Amerikaanse soldaten gewond geraakt in Irak, althans, dat zeggen de Amerikanen.⁶

16:00 uur

Het lijkt er meer en meer op dat er een operatie aan de dikke darm gaat komen. Ik wil eigenlijk nog wel weten wat het gevaar voor uitzaaiingen is, maar ik ga niet mieren. Wie niet waagt, wie niet wint. Ik zou eigenlijk van Nellie wel eens precies willen weten wat er met Theo gebeurde nadat hij een operatie had aan zijn dikke darm.

9 januari 2004

23:15 uur, Singel 111

Ik heb de hele dag niets aan dit dagboek gedaan. Peter kwam tien minuten geleden een avocado met dressing brengen en twee brieven, die ik nog moet lezen.

Eindelijk kwam vanochtend om elf uur de bank die ik had besteld voor Peter en Edwin. Ze zijn er erg blij mee en ik ook.

De schilder Van Dordt kwam nog even voor het raam langs, maar daarna was ik zo moe dat ik eerst even moest gaan slapen. Daarna heb ik tot half elf vanavond gewerkt. Ik ben nu bij 11 juni 1996.

6 De Telegraaf, 8 januari 2004.

De brieven die Peter meebracht, een van hem en een van Edwin, waren lieve, oprechte brieven. Het zit allemaal goed nu.

10 januari 2004

Volodja belde net dat hij vanavond grootvader is geworden. Zijn dochter Anja is bevallen van een zoon. Volodja heeft nu een eigen *talkshow* waarmee hij vier dagen per week op televisie is.

11 januari 2004

Ik kreeg gisteravond een vreemde pijn, en mijn maag voelt al dagen als een plank. Ik ben er niet gerust op en heb vanmorgen eerst dokter Roos een duidelijke fax gestuurd.⁷

Om half 8 vanavond heb ik met Peter en Edwin heel gezellig bij de Italiaan gegeten. Edwin luisterde aandachtig terwijl ik het hele verhaal over Inez Röell vertelde.⁸

12 januari 2004

Er kwam vanochtend meteen een reactie van dokter Roos op mijn fax. Blijkbaar had ik vanochtend om 08:15 uur een afspraak met oncoloog Bart de Valk, maar ik kon de afspraakbrief nergens meer vinden. Nu heb ik een nieuwe afspraak voor volgende week maandag.

Om 10:00 uur ben ik met Peter in ondertrouw gegaan. We „trouwen” op 26 januari. De ondertrouw was in drie kwartier geregeld. We moeten 26 januari allebei een getuige meenemen. Ik suggereerde Peter Hans Lonis te vragen, zelf vroeg ik Ricardo.

Ik was nauwelijks thuis of ik kreeg een telefoontje van SBS6 dat ze hadden gehoord dat ik ernstig ziek was, en daarom mijn lezing bij de bibliotheek in Almelo had afgezegd. Ik was razend en belde meteen naar mevrouw Ter Hellen in Almelo met een fax eroverheen dat dat ik haar verantwoordelijk hou als dit verhaal zich in de media verspreidt.

Paul de Ridder had bedacht dat het wel aardig zou zijn om in 2005 een boek te maken over de periode 1994-2000, met de nadruk op het proces tegen de Staat, een beetje als *Den Vaderland Getrouwe*. Hij noemt het explosief materiaal en denkt dat tegen de tijd dat de publicatie van de reeks *Memoires* bij die periode is, de hoofdrolspelers al vertrokken zullen zijn.⁹ Op zich is het een aardig idee, antwoordde ik hem maar het is nog niet

7 Zie bijlage 1.

8 Zie ook *Memoires 1925-1953*.

9 Brief d.d. 12 januari 2004.

zo gemakkelijk. De delen *Memoires* die over die periode gaan zitten vol met bijlagen en komen al tot 450 pagina's. Zelf heb ik er nu nog geen tijd voor en aan een ander wil ik het niet overlaten. Ik schreef hem dat ik in het huidige tempo misschien dit jaar de manuscripten tot en met het jaar 2000 afkrijg. Daarna kan er misschien een soort proloog-boekje in elkaar te zetten zijn.

13 januari 2004

Tim Hofman was hier en ik had ook Peter laten komen om de financiën te bespreken. De ontmoeting met Peter was een beetje ongemakkelijk maar het moest gebeuren. De twee flats zijn nu beide vrij van hypotheek, en ik heb 150.000 euro direct te besteden, de rest zit in deposito's.

Mijn computer functioneert nog steeds niet naar behoren. Gisteren zei Ricardo dat de internetprovider platlag, vandaag blijkt het probleem toch in mijn computer te zitten. Hij kwam vandaag weer en ik ergerde me groen en geel, maar na twee uur en vijftig euro was mijn computer weer goed. Hij heeft nu een antivirusprogramma geïnstalleerd.

Vanavond kwam Peter nog even langs. Hij wil dit jaar in Nijmegen zijn heup laten opereren. Het wordt de hoogste tijd dat hij dat laat doen.

Ik heb Struwe, Jan Jacob Dölleman en Chris Sager gevraagd me niet meer te bellen. Ik wil zoveel mogelijk alleen zijn en schrijven aan mijn *Memoires*. Ik heb vandaag 11 augustus 1996 bereikt en een column geschreven over mijn ervaringen met Arthur Docters van Leeuwen en Joan de Wijkerslooth, naar aanleiding van een artikel in *de Volkskrant* vandaag over onrust binnen het Openbaar Ministerie.¹⁰

14 januari 2004

Beatrix heeft het hele Corps Diplomatique vroeg uit bed gekregen. Al om half tien vanmorgen stonden lange rijen auto's, voorzien van vlaggetjes bij het Paleis op de Dam, om diplomaten naar de nieuwjaarsreceptie te brengen.

Volodja zei dat aartsbisschop Pitirim enkele weken geleden is overleden.

Het is ineens heel laat, dus ik ga gauw naar bed.

15 januari 2004

Met Peter en Edwin en Henk Krol gegeten, waarna Edwin met

10 De column *Arthur, Joan en het O.M.*.

Henk Krol naar een première in de Stopera ging. Hij had mij eigenlijk meegevraagd, maar ik had er geen zin in, ook niet omdat Krol tegen me zei: „Ach, jij bent een gezellige gek...” Edwin was in mijn plaats meegegaan, en was er verheugd over. Via een briefje onder de deur liet hij me later weten door Henk aan iedereen die ertoe deed in Amsterdam te zijn voorgesteld. Henk Krol was zijn dikke darm al sinds zijn 48ste kwijt. Hij heeft me verteld hoe dat allemaal ging en me nog wat tips gegeven. Nadat Henk en Edwin waren vertrokken, heb ik nog even met Peter zitten praten.

16 januari 2004

Eindelijk heb ik Hans en Carla van de *copyshop* terug gezien. Prins Bernhard heeft buitengewoon aardig gereageerd op mijn suggestie voor zijn *djimat*.

Vanavond zag ik een reportage over prinses Irene (door Paul Rosenmöller nota bene).¹¹ Irene kwam over als een echt persoon en een bijzondere prinses. Rosenmöller was erg onder de indruk, net als ikzelf. Ze sprak over haar moeder, die in haar Kersttoespraak ooit zei dat mensen geen maskers moesten dragen, maar hun ware gezicht zouden moeten laten zien.

17 januari 2004

Vanmorgen deed de koelkast het niet. Ik belde Hans, de man van Wil, die meteen kwam en een noodoplossing regelde. Verder heb ik vandaag rustig doorgewerkt. Raenette Taljaard, lid van het Zuid-Afrikaanse parlement, tijdelijk verbonden aan Yale, heeft onderzoek gedaan naar de groeiende inzet van private beveiligingsbedrijven door de VS, UK en Zuid-Afrika in Irak en Afghanistan. Om de kans op oorlogsmisdaden door eigen militairen te verkleinen, worden nu deze huurlingenlegers ingezet om in Irak olie-installaties en andere gevoelige bronnen te beveiligen. En beveiligen houdt voor hen in dat ze verdachten zonder al te veel problemen doodschieten, want ze zijn aan niemand verantwoording schuldig. En hier in Nederland maken ze zich druk over of Rob Oudkerk nu wel of niet naar de hoeren is geweest. Wat er in Irak gebeurt, daar weten ze niets van. Ondertussen hebben daar behalve de 500 Amerikaanse soldaten die in de strijd zijn gesneuveld, ook al 21 soldaten zelfmoord gepleegd omdat zij het niet zagen zitten waar ze daar mee bezig waren.¹²

11 Paul Rosenmöller en..., aflevering met Irene van Lippe-Biesterfeld. IKON, Nederland 1, 22:22 uur.

12 De column *Schietgrage privé-soldaten*. Zie ook *Laatste wapenfeiten*, pagina 114 of https://www.dbnl.org/tekst/oltm003laat01_01/oltm003laat01_01_0050.php.

18:00 uur, *Die Port van Cleve*

Peter wilde hier een keer een biefstuk gaan eten, dat is dus vandaag.

18 januari 2004

Singel 111

Ricardo heeft eindelijk de tweede computer ook weer op orde gekregen.

Het diner gisteren bij Die Port van Cleve was aangenaam. Peter vertelde dat hij tien uur geslapen had en zich een ander persoon voelde.

Er is vandaag weer een zware bom afgegaan bij het Amerikaanse hoofdkwartier in Bagdad.

Dat daarbij ook Irakezen die daar werken – de verraders! – bij bosjes sneuvelden, maakte me gewoon blij.

Peter kwam gezellig een tijdje kletsen en leeft intens met me mee over de uitslag die ik morgen ga krijgen in het ziekenhuis. Het beklemmt me, maar ik heb ook vertrouwen. Ik moet er al vroeg zijn, dus Edwin heeft mijn wekker op 07:00 uur ingesteld.

Ik heb sinds vanochtend half negen gewerkt en ben nu bij 4 oktober 1996.

19 januari 2004

07:45 uur, ziekenhuis

Ik heb onrustig geslapen. Wat hangt me boven het hoofd? Ik zal de realiteit moeten aanvaarden, dat is de kunst.

09:15 uur

Mijn leven loopt op zijn eind. Ongelofelijk dat ik deze woorden nu schrijf. De kanker is uitgezaaid naar de lever en de snelheid waarmee ik gewicht verlies is tekenend. Het is een kwestie soms van maanden, misschien een jaar. Ik moet nu snel beslissen wat ik voor behandeling wil, woensdag al. Misschien zit er nog een korte vakantie in maar meer niet.

Waarom uitzaaiingen naar de lever? Ik heb nooit veel alcohol gedronken. Zo vreemd, en even oud als mam, 78. Ik moet me hier nu op instellen en voorbereiden op de dood.